

Študentski dom

Poštšina plačana v gotovini

Cena Din 1--

Štev. 154

V Ljubljani, sobota, 10. julija 1937

Leto II.

Španska kriza odlega

**Srditi govori na seji odbora za nevmešavanje
Z veselimi obrazi so delegati odložili sejo na prihodnji teden**

London, 10. julija. Težko pričakovana seja odbora za nevmešavanje je trajala dopoldne in popoldne ter se je končala s sklepom, da naj angleška vlada še naprej išče načinov, kako bi bilo mogoče najti kompromis med italijansko-nemškim in angleško-francoskim stališčem, z ozirom na nadzorstvo španskih meja.

Anglija: Odpokličite prostovoljce

Prvi je govoril predsednik odbora in zastopnik Anglije lord Plymouth, ki je v imenu svoje vlade izjavil, da je italijansko-nemški predlog, naj velesile enostavno priznajo generala Franca, naj nadalje ukinejo pomorsko nadzorstvo, ker je neizvedljivo ter obdrže samo nadzorstvo suhozemskih meja Španije, nesprejemljiv. Anglija generala Franca ne more priznati kot vojskujočo se stran, razen ako se velesile med seboj sporazumejo, da se odpokličejo brez izjeme vsi prostovoljci iz obeh Španij ter se tako prepusti obema taboroma, da se med seboj sporazumeta na ta ali na oni način.

Italija: Priznajte generala Franca

Za angleškim delegatom je govoril italijanski veleposlanik grof Grandi, ki je vztrajal pri italijansko-nemškem načrtu in dokazoval, da je nepristranski in najbolj primeren, da konča državljansko vojno. Generala Franca je treba pač priznati, saj obvlada že dve tretjini Španije. Prepustiti pomorsko nadzorstvo samo angleškim in francoskim ladjam, ne gre, ker ni zadosti jamstev, da bosta ti dve velesili nadzorstvo izvajali nepristransko, saj sta v preteklosti preveč odkrito pokazali, da so njune simpatije pri vladi v Valenciji in bi bilo njihovo nadzorstvo tudi bolj v prilog valencijski, kakor francoski vladi. Grandi roti odbor za nevmešavanje, naj sprejme italijansko-nemški predlog, ki je zadnja bitka za mirno rešitev španskega vprašanja.

Francija: Prihoden teden odprem mejo

Za italijanskim delegatom je dobil besedo francoski veleposlanik Corbin, ki je v dolgem, silno odločnem govoru odklonil italijansko-nemški predlog ter ga imenoval izvaljevalca za Francijo in Anglijo. Corbin je svoj govor usmeril po navodilih, ki jih je dobil še isto jutro iz Pariza in ki so mu naložila najstrožjo dolžnost, da energično obrazloži francosko stališče, češ da bi v nasprotnem primeru francoski socialisti morali odpovedati svoje sodelovanje v Chautempsovi vladi. Corbin se je z začudenjem vprašal, kako je mogoče francoski velesili predlagati, naj sprejme predlog, da naj bo samo francoska meja zaprta in nadzorovana, med tem ko bi bile vse ostale španske meje in obale odprte za svobodno pomorski in suhozemski promet. Takšna zahteva je za Francijo žaljiva in ona jo odločno odklanja. Še več. Francoska vlada mu je naročila, naj izjavi, da je voljna čakati na kakšno pametno rešitev še do prihodnjega tedna. Ako se do tega časa pomorsko nadzorstvo nad španskimi obalami v polni meri ne upostavi in če se ne obnovi tudi nadzorstvo na suhozemski portugalsko-španski meji, bo Francija naprosila nadzornike, ki se nahajajo na njeni pirenjski meji, naj odpotujejo ter bo proglasila popolno svobodo prometa iz Francije v Španijo. Francija bi bila voljna preučiti predlog o priznanju generala Franca samo pod pogojem, da se, kot zgoraj povedano, upostavi mednarodno nadzorstvo okrog in okrog Španije in če se odstranijo s španskih državljanskih bojišč vsi prostovoljci. Dokler ti pogoji niso izpolnjeni, sploh ne more vzeti na znanje italijansko-nemškega predloga.

Rusija: Italijansko-nemška krinka

Za francoskim zastopnikom je povzel besedo zastopnik sovjetske Rusije, veleposlanik Majski, ki je čestokrat v uprav surovih besedah zavrnil italijansko-nemški predlog ter ga imenoval smešnega. Sovjetska Rusija se popolnoma pridružuje stališču francoske in angleške vlade glede omejitve nevarnosti, ki za svetovni mir izhajajo iz španske državljanske vojne. Sovjetska Rusija točno ve, da sedanji spor med velesilami zaradi Španije ni bil nikakor potreben, ampak sta ga nalašč povzročili Italija in Nemčija, ki pod firmo protiboljševiškega in protikomunističnega boja skrivata danes popolnoma jasne namene. Pod to firmo sta Italija in Nemčija enostavno napovedali vojno zakoniti španski vladi in hočeta tamkaj doseči zemeljske pridobitve, gospodarske ugodnosti in vojaška opirališča. Sovjetska vlada hoče raz-

galiti to zakrinkanost in povedati vsemu svetu, v čem obstoji sedanji spor cele Španije.

Nemčija: Španija - maslo Kominterne

Ves rdeč od jeze in razburjenja se je nato dvignil nemški veleposlanik von Ribbentrop, ki je v srditem govoru pobijal mnenje sovjetskega delegata. Nemški odposlanec je v silno hudih in žaljivih besedah govoril o delovanju kominterne v Španiji pred izbruhom državljanske vojne ter v zadnjih 11 mesecih odkar traja državljanska vojna. Stotisoče žrtev, ki da so padle v Španiji, leže kot strašno breme na vesti sovjetskih oblastnikov in naloga kulturnega sveta je, da ta zločin kaznuje, ali vsaj onemogoči, da bi se nadaljeval. Nemški poslanik je nato ostro kritiziral angleško-francoski predlog ter izjavil, da ni naloga odbora za nevmešavanje, da izraža svoje simpatije ali antipatije za to ali drugo stran v Španiji, ampak da najde kulturno rešitev tega vprašanja. Italija in Nemčija odklanjata komunistično Španijo in sta prepričani, da ni mnogo drugih držav, ki bi to želele.

Drugi delegati: Sporazumite se med seboj

Za nemškim delegatom so zaporedoma govorili tudi zastopniki ostalih držav, med njimi v imenu Male zveze češkoslovaški poslanik Massaryk, ki je izrazil iskreno željo, naj pride do kompromisa, ki bo zagotovil nadaljnji mir v Evropi. Podobno izjavo je v imenu Balkanske zveze dal grški poslanik. Vsi ostali zastopniki srednjih in malih držav so se tej želji priključili. Poljski zastopnik je predlagal, naj se ustanovi poseben odbor treh držav, to je Švedske, Norveške in Poljske, ki naj bi iskal kompromisne rešitve.

Kot zadnji je govoril zastopnik Nizozemske, ki je predlagal, naj odbor za nevmešavanje nekaj dni prekine svoje delo in naj pooblasti angleško vlado, da najde srednjo rešitev med italijansko-nemškim in francosko-angleškim predlogom. Vsi delegati so z navdušenjem sprejeli nizozemski predlog (s tem je propadel poljski predlog o ustanovitvi pododbora), nakar je lord Plymouth izjavil, da se čuti zelo počaščenega, ampak da mora še prej vprašati zunanjega ministra za pristanek. Zunanji minister Eden je svoj pristanek sporočil telefonično, nakar je predsednik lord Plymouth izjavil, da sprejme nalogo posredovalca, da prekine zasedanje odbora, ki ga bo sklical šele prihodnji teden in da se bo angleška delegacija med tem časom potrudila, da najde zadovoljiv izhod iz nasprotujočih si stališč. Seja odbora je bila po viharnem začetku zaključena v najboljšem razpoloženju vseh delegatov in fotografirali časopisov na svoje veliko začudenje imeli pred seboj samo smehljajoče se obraze, ko so delegati zapuščali sejo, mesto zagrenjenih, kot je vsa londonska javnost pričakovala.

Po seji odbora za nevmešavanje je zunanji minister Eden dal vsem veleposlanikom in poslanecem navodila, naj takoj začnejo spraševati vlade dotičnih držav, kjer delujejo, glede morebitnih novih pobud za kompromisno rešitev španskega spora. Angleški poslanci bodo vladam stavili vprašanje glede stališča, ki ga zavzemajo glede prostovoljcev, nadalje, če sprejmejo preosnovno pomorskega nadzorstva v toliko, da bodo nadzorniki sedeli po vseh španskih lukah in če bi dotične države hotele sodelovati pri obnovitvi prejšnje pomorske kontrole, za primer, če bi kompromis ne bil mogoč in bi prišlo do preloma z Italijo in Nemčijo.

Po seji odbora za nevmešavanje je zunanji minister Eden dal vsem veleposlanikom in poslanecem navodila, naj takoj začnejo spraševati vlade dotičnih držav, kjer delujejo, glede morebitnih novih pobud za kompromisno rešitev španskega spora. Angleški poslanci bodo vladam stavili vprašanje glede stališča, ki ga zavzemajo glede prostovoljcev, nadalje, če sprejmejo preosnovno pomorskega nadzorstva v toliko, da bodo nadzorniki sedeli po vseh španskih lukah in če bi dotične države hotele sodelovati pri obnovitvi prejšnje pomorske kontrole, za primer, če bi kompromis ne bil mogoč in bi prišlo do preloma z Italijo in Nemčijo.

Jugoslovanski poslanik pri sv. očetu

Vatikansko mesto, 10. julija. Sv. Oče je sprejel v svojem poletnem gradiču Gandolfo v daljši audijenci jugoslovanskega poslanika pri sv. Stoli Miroševića-Sorgo.

O razgovorih sicer ni izšlo nobeno uradno poročilo, toda rimski listi poudarjajo, da je jugoslovanski poslanik papeža obvestil o tem, da je jugoslovanska vlada predložila parlamentu v odobritev zakonski predlog o konkordatu in da ni nobene bojazni, da bi jugoslovanski parlament kon-

kordata ne sprejel potem, ko mu je ministrski predsednik dr. Stojadinović na tako jasn način obrazložil važnost konkordata, kakor tudi nekatere točke, ki niso bile dovolj jasne in ki jih je Vatikan na zadovoljiv način pojasnil. Papež da je zelo poročilo jugoslovanskega poslanika z veseljem na znanje in da je izrazil svoje posebno radost nad načinom, kako je jugoslovanski predsednik vlade konkordat priporočil na seji tozadavnega parlamentarnega odbora.

Romunski kralj na poti skozi Ljubljano

Ljubljana, 10. jul. Dopoldne ob pol devetih se je skozi Ljubljano z Orient ekspresom vozil romunski kralj Karol II. Orient ekspresu je bil zadaj priklopljen poseben dvorni salonski voz ter voz za kraljevo prtljago. Kralj Karol potuje v strogem inkognito ter ga v Ljubljani ni nihče pozdravil. Po kratkem postanku v Ljubljani je kralj Karol z Orient ekspresom odpotoval dalje proti Raketu v Pariz.

Jugoslovanski kolesarji na Bolgarskem

Sofija, 10. julija m. Rezultati mednarodne kolesarske tekme na drugem delu proge, ki poteka med Plevno in Trnovim je tale:

1. Nikola Nenov 4:29:35, 2. Prosenik Jugoslavija 4:29:35, 3. Depelčinski 4:29:38, 4. Grgec (Jugoslavija) 4:30:05, 5. Dimitar Petrov 4:30:5, 6. Čamparov 4:30:6, 7. Konstantinov 4:31:12, 8. Hakčev (Romunija) 4:31:35, 9. Dadžijev 4:36:33, 10. Iljev 4:37:08, 11. Vlkov 4:39:59, 12. Genadi Simov 4:40, 13. Dimitrov 4:40:1, 14. Cvetko Georgijev 4:40:1, 15. Ornuž (Jugoslavija) 4:41:14, 16. Savanov (Romunija) 4:44:1 in Veleskov 4:44:2.

Danes bodo kolesarji tekmovali na tretjem delu proge od Velikega Trnova do Ruščuka.

Postanek brzih vlakov v Rimskih Toplicah

Za časa glavne sezone, t. j. od 10. julija do vključno 15. septembra, imajo v Rimskih Toplicah postanke vsi brzi vlaki. Iz Rimskih Toplic odhajajo v navedeni dobri brzi vlaki proti Zidanemu mostu ob 4.30 in ob 15.38, proti Mariboru pa ob 1.25 in ob 14.36.

Stavke v pariških hotelih in gostilnah

Pariz, 10. julija. Pogajanja med vlado in zastopniki hotelskega in gostilniškega namestništva so bila brezuspešna. Na sinočnji seji sindikata hotelskih in gostilniških namestencev je bilo torej sklenjeno, da nastopijo stavko o polnoči. Vlada se še trudi, da bi stavko preprečila, ker bi bila katastrofalna.

Prva poskusna stavka je bila že popoldne po nekaterih večjih restavracijah v okolici Etoile. Dogajali so se naravnost smešni prizori. Gostje so kakor po navadi prihajali k opoldanskemu kosilu ter naročili jedila. Med njimi je bilo veliko število premožnejših inozemcev, v prvi vrsti Američanov, ki so prišli v Pariz na razstavo in na razvedrilo. Od prve niso dosti imeli, ker še ni gotova, svojevrstnega razvedrila pa je bilo dovolj. Ko so pojedli svoje juhe, odnosno zavili zelo pikantne francoske hors d'oeuvre (mrzla predjedila), so se pojavili natakariji, toda ne z naročenimi jedili, ampak s pozivom, naj se gostje nemudoma odstranijo. Gostje so mislili sprva, da gre za šalo in so se dovptivu smejali, toda pokazali so se zelo mišičasti voditelji, ki so čakali neke v kuhinjskem ozadju ter gostom svetlovali naj plačajo to kar so pojedli, potem naj pa izginejo. Američani so pobrali svoje klobuke ter preklinjajoč hodili od gostilne do gostilne, da bi se nasitili. Končno se je zbrala večja skupina, ki so naročili taksije ter se odpeljali v hotele, kjer so pobasali svojo prtljago in odpotovali čez mejo. Poskusna stavka v delavskem okraju Grenelle je bila manj zabavna. Ko so hoteli goste sredi obeda odstraniti, so ti zagrabili za krožnike ter jih pometali natakarijem v glave. Nato so vdrl v kuhinje ter tamkaj pojedli vso zalogo. V okraju Italije so lačni delavci tudi navallili na kuhinjo, znosili jedila na sredo ulice ter jih tam zavžili. Razburjeni natakariji so jih obkolili in dvigali pesti desne roke v znak marksistične solidarnosti. Ko so delavci pojedli, so tudi oni odzdravljali z dvignjeno desno pestjo.

Ves Pariz v dobrem razpoloženju pričakuje posledice, ki jih bo imela splošna stavka hotelskih in gostilničarskih namestencev. Samo potovalne agencije so vse obupane.

Kulturni davek v Bolgariji

Sofija, 10. julija. M. Zveza bolgarskih čitalnic je izdala zakonski osnutek ter ga predložila bolgarski vladi. V tem osnutku Zveza bolgarskih čitalnic predlaga, naj se uvede takimenovani kulturni davek, ki bi ga morala plačevati vsa podjetja in trgovine, ki trgujejo z alkoholnimi pijačami. Dohodki iz kulturnega davka bi se porabili izključno le za podpore kulturnim ustanovam.

Vesti 10. julija

Vatikanski državni tajnik kardinal Pacelli je včeraj v Parizu obiskal svetovno razstavo ter si ogledal vatikanski paviljon. Takoj za tem je pa obiskal francoskega zunanjega ministra Delbosa.

Kitajsko-japonski spor se je na miren način poravnal. Japonske čete so zapustile postojanke, ki so jih bile zavzele. Tudi železniški promet je obnovljen.

Jugoslovanski poslanik v Parizu dr. Purič je priredil na poslanstvu velik sprejem, katerega se je udeležilo veliko število pariških diplomatskih osebnosti, francoskih politikov, književnikov, univerzitetnih profesorjev in časnikaarjev.

Angleška vlada je poslala poročilo kraljevske komisije o razdelitvi Palestine na Društvo narodov in zaprosila, da se poročilo obravnava na prihodnji seji komisije za mandate.

Silna vročina še vedno vlada v Ameriki. Doslej je sončarica zahtevala spet nad 100 smrtnih žrtev. Temperatura pa še vedno narašča.

Z razdelitvijo Palestine ni razen Angležev nihče zadovoljen. Arabci smatrajo dogodek za največjo svojo nesrečo. Zidje pa se jokajo, ker jim taka rešitev preprečuje ustvaritev velike židovske države.

Kitajski akademiki močno agitirajo proti kakemu ponižujočemu sporazumu Kitajske z Japonijo. Zahtevajo, da se ustanovi velika protijaponska zveza.

Paviljon miru se včeraj odprli na pariški razstavi. Ob otvoritvi so govorili podpredsednik vlade Leon Blum, za Anglijo lord Cecil, glavni tajnik Društva narodov Avenol in dr. Nazadnje je govoril tudi komunistični vrvak Cachin. Pri svečanostih so peli tudi internacionalo.

Bivši predsednik angleške delavske stranke lord Lansbury se je včeraj eno uro razgovarjal z Mussolinijem. Pri odhodu je časnikaarje dejal, da sta največ govorila o načrtu nove konference. Lansbury bo v sredo odpotoval iz Rima, še prej pa se bo ponovno sestal z Mussolinijem.

Pogodbo o prijateljskem sodelovanju in skupnem delu za mir so včeraj podpisali v perzijski prestolnici v Teheranu zunanji ministri Irana, Iraka, Afganistana in Turčije.

Avstrijsko nemška paritetna komisija bo med drugim uvedla tudi poseben način uvažanja in izvažanja časopisov iz obeh držav. Zgora pa bo veljala še vedno za liste borbenih organizacij.

Kardinala Pacellija je ob prihodu v Pariz sprejela velika množica ljudstva in navdušeno vzklikala papežu in katoliški Cerkvi in Franciji. Pacellija je sprejel na postaji zunanji minister Delbos.

Novo francosko podmornico so spustili v morje v Cherbourgu. Imenuje se »Sidi Feruh« ter ima 1500 ton.

Svetovni rekord z motornim čolnom je dosegel Francoz Emile Picqueres. Dosegel je hitrost 140,6 km na uro. Prejšnji rekord je imel Italijan Cataneo.

Posebno zasedanje romunskega parlamenta bo sklicano septembra. Poslanci bodo ob tej priliki enodušno pohvalili velike diplomatske uspehe kralja Karola II.

Madžarski senat je sprejel načrt zakona o razširjenih pooblastilih kraljevega namestnika. Senat je glasoval brez predhodne razprave.

Na stroge kazni je obsodilo poljsko sodišče v Konici 22 poljskih državljanzov po rodu Nemcev, ki so po nemškem zgledu hoteli organizirati delavske taborišča. Povprečno so bili obsojeni od 5 mesecev do 2 let. Nemško časopisje naglašja, da so bili obsojeni ne da bi se jim pregreha mogla dokazati.

Glavni tajnik tretje internacionale Dimitrov se je baje pred kratkim mudil v Parizu ter se razgovarjal z voditelji francoske komunistične stranke. Po pisanju lista »Candidec« je hotel Dimitrov organizirati nove prostovoljske zbornice za valencijsko vlado.

Jugoslovanski parnik »Predsednik Kopajtich« je neka nacionalistična križarka v bližini Gibraltara ustavila in odvedla v Teneriffe. Tamkaj so ladjo pregledali, nakar so jo spet izpustili.

400 nemških mark sme po novem turističnem sporazumu med Nemčijo in Švico nesti s seboj v Švico vsak Nemeec, ne da bi mu bilo za to treba dobiti posebnega dovoljenja.

Zaradi bližajočega se kronanja egiptovskega sultana bo izdana amnestija za tiste jeitnike, ki so tri četrtine kazni že presedeli. Tako bo okrog 1000 kaznjencev izpuščenih na dan pred kronanjem.

Različne organizacije svobodnih poklicev na Poljskem, kakor zdravniki, inženjerji, advokati, lekarnarji in posestniki, so sklenile sklicati na jesen v Varšavi kongres, kjer bodo zahtevala poostrena določila proti judovski poplavi.

V Kremlju zaseda glavni odbor komunistične stranke ter sklepa o tolikokrat najavljenem novem volilnem zakonu. Stražo v Kremlju so za to priliko prevzeli izključno agentje GPU.

V Vladivostoku so agenti GPU aretirali okrog 1000 oficirjev in vojakov. Pri tej priliki je prišlo do spopadov, v katerih je bilo 12 častnikov GPU ubitih. V dveh posebnih vlakih so aretirance nato prepeljali v Moskvo.

Vulkan uničil mesto Rabaul

Rabaul (Nova Gvineja), 10. julija. Mesto Rabaul je vesle nenadnega izbruha tukajšnjega ognjenika popolnoma razdejano. Vulkanskemu izbruhu je sledila tudi poplava, ker so vsled globočinskih pretresov morski valovi silno narasli in z strašno silo navallili na pristanišče ter velik del mesta odplavili. Samo 3000 ljudi od 6500, ki jih je mesto štelo, so mogli žive rešiti in odpeljati drugam. Katastrofa se je zgodila že 28. junija, a je vsled razdejanja telefona in radio postaje svet šele danes zvedel za njo.

Še vedno spor vsled trupa maršala Pilsudskega

Varšava, 10. julija. Krakovski nadškof knez Sapieha je poslal predsedniku poljske republike daljše pismo, v katerem mu je obrazložil razloge, zakaj ni mogel sprejeti predsednikove želje, da naj se truplo pokojnega maršala Pilsudskega ne prenese iz stolnice na Vavelu drugam. Nadškofovo pismo pa očitvidno ni zadovoljilo predsednika republike in poljske vlade, ker je izšlo uradno poročilo, da je poljska vlada že odposlala nov protest na sy. Stolicu zaradi tega. Zunanji minister Beck

pa je povabil k sebi apostolskega nuncijs Cortesija in mu obrazložil položaj ter ga prosil, naj pri sv. Stolicu posreduje, da se spor tako reši, da bo dobil predsednik republike zadoščenje. Istočasno pa je vladno in marksistično časopisje začelo zopet divje napadati krakovskega nadškofa ter zahtevati, naj odstopi. Ta način pisanja listov pa nikakor ne najde dobrega odmeva med odgovornimi ljudmi, že z ozirom na to, ker je stari krakovski nadškof na smrt bolan in vsak čas pričakuje katastrofo,

Razgovor s pariškim delavcem

Boj za pravice delavstva je tisti, kateremu se s polnim srcem in voljo pridružujejo vsi oni, ki imajo še količkaj čuta za težko stanje, ki je vanj zabredel delavec ne po lastni krivdi, pač pa po krivdi brezvestnih izkoriščevalcev, ki jim je delavec samo stroj, mrtvi stroj brez srca in duše. Delavske stavke, ki je o njih toliko poročil po vseh svetovnih časopisih in ki so tudi pri nas doma našle v večini primerov globoke utemeljitve, so pač zadnje sredstvo, ki se ga sme delavec poslužiti, da dobi za svoje trdo delo človeka vreden zaslužek. Ta boj je upravičena zahteva po človečanskih pravicah, po pravici plačila za svoje delo. Takšnega plačila, kakršnega je vredno delo pridnih človeških rok!

S skupnim nastopom je pač danes edino še mogoče kaj doseči, vsaj kadar gre za zboljšanje delavskega položaja. To dokazujejo razmere v državah, kjer so delavci v polni meri spoznali, da je rešitev samo v skupnem nastopu, ker se le na ta način more omejiti brezvestno izkoriščanje velepodjetnikov, ki je preračunano na neorganiziranost nižjih slojev.

Ko sem sedaj obiskal mednarodno razstavo v Parizu, sem se hotel tudi prepričati, kako živi francoski delavec, tisti delavec, ki je z neprestanimi stavkami opozoril nase ves svet. Stopil sem k delavcu, ki je bil zaposlen pri graditvi paviliona na pariški razstavi in skušal od njega zvedeti, kako se mu vendar godi. Bil je sicer nekoliko začuden, ko je videl pred seboj tujca, ki mu stavlja vprašanja, kakršna se po njegovem mnenju pač ne tičejo nikogar drugega v tolikšni meri kot njega samega. V začetku je bil sicer malo nezaupljiv, pa je vendar kmalu spoznal, da mu ta ubogi mali tujec pač ne more ničesar škoditi. Da sem tujec, to mu pač ni bilo težko ugotoviti...

»Koliko ur pa delate na dan?« sem mu postavil prvo vprašanje.

Kakor da je imel že pripravljen odgovor, je dejal:

»Delam tako, kakor predpisuje zakon, osem ur na dan. Sedaj, ko je pri nas tale razstava, imamo dosti dela. Lahko bi delali po deset ali celo dvajset ur. Toda naša delavska organizacija tega ne dovoli in je raje odločila, da delamo v treh skupinah po osem ur na dan.«

»Ali kaj dobro zaslužite?« sem se zanimal dalje, ker sem spoznal, da tega z odgovori zelo postrežljivega delavca nič kaj ne nadlegujem.

»Delodajalec mi plača na uro po osem frankov, en frank pa dobim še od države kot nekakšno nagrado. Če ne bi bil čisto naveden delavec, ki se mora zadovoljiti z vsakim delom, kakršnegakoli dobi, bi zaslužil več. Zidarji imajo že precej boljšo plačo, tudi do petnajst frankov na uro jim pride. Osem frankov, ki jih jaz zaslužim na uro, mi plačajo za delo pri lepem vremenu. Če je vreme slabo in moram delati na mokrem, takrat že dobim še kakšno posebno nagrado.«

Ko sem mu hotel zastaviti tretje vprašanje, če je s svojim zaslužkom zadovoljen, je kakor da bi pritrdil, segel po steklenici vina, tako da sem moral biti previden, da govori iz njega čista resnica.

Ker pa bi se bil le rad še bolj prepričal, koliko sem verjeti temu delavcu, sem stopil še k drugemu. Tudi ta je bil prijazen in je rad govoril, še raje pa odgovarjal.

»Koliko morete prihraniti od tega, kar zaslužite?«

»Težko vam sicer odgovorim na to vprašanje. Kaj naj vam sploh povem drugega kot to, da steklenica vina stane dobra dva franka, kilogram sladkorja štiri franke in kilogram dobrega kruha 2,20 franka. Kar računajte, pa se boste sami prepričali, koliko si lahko denem na stran. Saj znate računati, ne! Z majhnimi številkami pa se tudi precej lažje računa!«

»Kako pa živite takrat, kadar nimate dela?«

Takrat se mi ure seveda ne štejejo po osem frankov. Edino dobro je se to, da v takšnem primeru občina plača stanovanje. Nekakšne dnevnice pa dobim od delavske organizacije.

»Kaj pa bo takrat, če zbolite?«

»No, kaj pa bo? K zdravniku bom šel. Ta me bo preiskal in če bo ugotovil, kaj mi je, me bo poslal tja, kamor spadam, ne?«

Toda pri vsem tem, kar ste mi povedali, ravno ne moremo misliti, da se vam godi najslabše, čeprav ste vedno v nevarnosti, da boste vsaj za krajšo dobo ostali brez dela. Ni mi čisto jasno pri vsem tem, zakaj tako pogosto stavkate?«

Toda, gospod, to je pa vendar čisto nekaj drugega, gre za popolnoma druga vprašanja. Res je sicer, da imamo še v precejšnji meri vsega najpotrebnejšega za življenje, imamo pa za stavljanje druge vzroke. Borimo se zato, da bi skrajšali delovni čas in da ne bi delali po osem ur na dan. Hočemo štirideseturno tedensko delo. To se pravi, pri isti plači, kakor jo imamo sedaj. V precejšnji meri se nam je to že posrečilo.

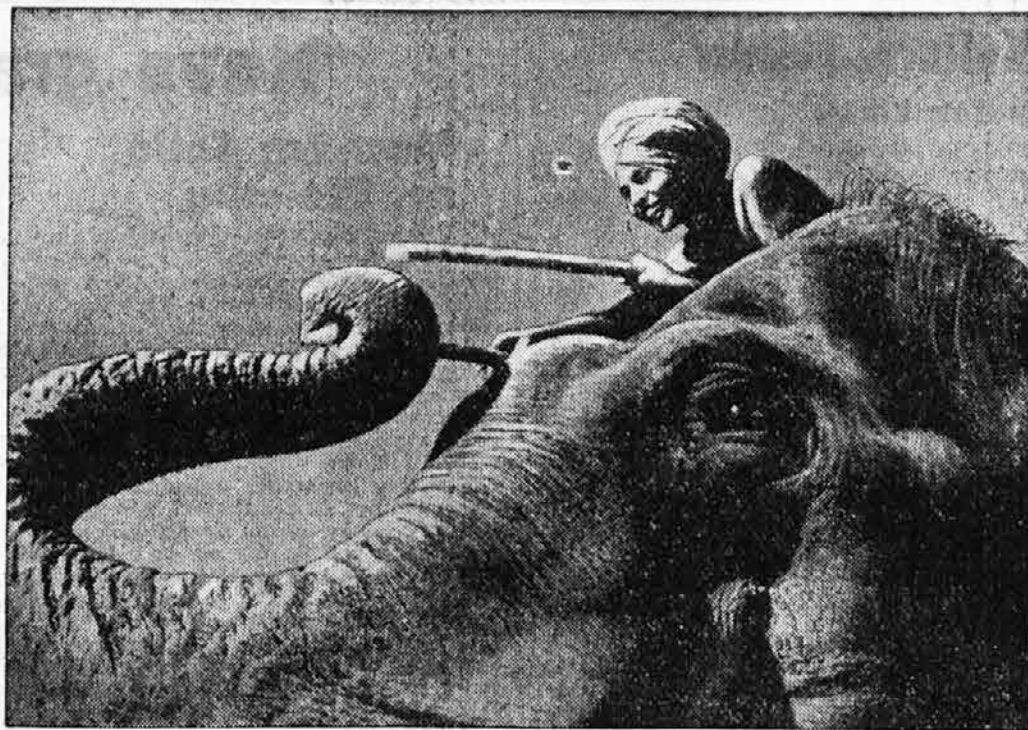
Pri vsem tem, kar sta mi povedala ta dva francoska delavca, sem se spomnil nehoti tudi na razmere, v katerih mora preživljati svoje črne dni slovenski delavec. Se to mi je prišlo na misel: Z vsem naškromnejšim mora biti pri nas doma delavec zadovoljen. Tudi zgovorni Dalmatinci s krošnjami to dobro vedo... Tu v Parizu pa vidiš prodajalca, ki na vozičku vozi in prodaja pijačo. Brez te bi francoski delavec najbrž težje shajal, kakor pri nas doma brez Dalmatincev. Tudi v prihodnosti francoski delavec najbrž ne bi hotel tekmovali z našim. Kako, ko mu pa steklenica in v njej čista resnica daje toliko lepših trenutkov.

Mogoče se francoskemu delavcu tako godi samo sedaj, ko nad njim sveti razsvetljeni Elfov stolp. Končno pa ima delavec lahko tudi kaj od svetovne razstave. Saj brez dela njegovih rok bi je čisto gotovo ne bilo. Prav vsega stroji hvala Bogu vendarle še ne zmorejo.

L. B.—C.

Rajši v smrt, kakor pa ne biti kralji

Zadnje nedeljo so bile v Varšavi volitve novega »ciganskega kralja«. Glavna dva kandidata za »kralja« sta bila cigana Janusz in Rytanio. Zmagal je pri volitvah prvi. Rytanio pa tega svojega poraza ni mogel preboleti, kar tako lahko. Sklenil je, da si sam konča življenje. Sklinal je vso svojo družino v nek gozd, ki se razprostira v bližini Katowic, da bi se še zadnjikrat od nje poslovil. Pri tem svojem slovesu je vsem toplo priporočal, naj vdano služijo novemu kralju. Dobro pol ure za tem pa je segel po samokresu in se ustrelil. Rajši je šel v smrt, kakor pa da ne bi bil kralj.

Ljubitelj slonov. Slika iz filma.

Umrl na obisku pri bolniku

V pariški bolnišnici so bili pred kratkim priča žalostnega dogodka, kakršnih se gotovo še ni zgodilo prav mnogo. Nek Francoz je imel v pariški bolnišnici svojega sina. Vsak dan ga je hodil obiskat, in vse je že kazalo, da bo sin kmalu lahko zapustil bolnišnico. Pred nekaj dnevi je oče spet prišel k sinu na obisk. Seveda ni prišel tja praznih rok. Dolgo časa, kolikor so pač dovoljeni obiski, se je z njim razgovarjal o vseh mogočih stvareh, tudi o načrtih, ki jih bosta z očetom izvedla, ko sin zapusti bolnišnico. Nenadoma pa je oče ob bolniški postelji prebledel in že je padel nezavesten na tla. Čeprav je bil zdravnik takoj na mestu, mu ni mogel več pomagati. Moža je zadela srčna kap.

Najstarejše prometno letalo

Do danes še niso mogli ugotoviti, koliko časa ostane uporabljivo kovinsko letalo. Takšno letalo še ni doseglo naravne meje svoje uporabljivosti. Do danes še niso prav nobenega letala stavili iz prometa zaradi izrabljenosti, pač pa vselej le zato, ker se je ponesrečilo in ni bilo več sposobno za letenje. Zato torej še ni mogoče reči, kolika je življenjska doba letala. Možno je na drugi strani seveda tudi to, da so kakšne vrste letala odstranili iz prometa zaradi velikega napredka moderne tehnike zastarela.

Prvo letalo, ki je služilo izključno prometu in je bilo v ta namen tudi zgrajeno, je bilo letalo »F.13«. Izdelala ga je tvornica Junkers neposredno po svetovni vojni, in sicer leta 1919. To letalo je danes najstarejše prometno letalo na svetu. Vsekakor srečno naključje je tudi to, da še danes opravlja kot odličan član nemške Lufthanse svojo službo. Nemci pravijo, da je še prav tako dobro ohranjeno, kakor je bilo v času, ko je prvič nastopilo svojo zračno pot, in da je kljub silovitemu napredku tehnike, ki izločuje vse, kar je zastarelega, dobro uporabljivo. Po starosti drugo prometno letalo istega tipa kot prejšeje je še opravljalo do leta 1936 zadovoljivo svojo službo na Poljskem. Bilo je ravno tako zgrajeno leta 1919, pa ga njegov lastnik, nek zasebnik, še vedno v veliko zadovoljstvo lahko uporablja. Za tem bi menda prišlo po starosti na vrsto vodno letalo, ki je last kanadske zrakoplovne družbe Pacific Airways. Staro je tudi že štirinajst let in tudi zanj pravijo, da še ni nobene potrebe, da bi ga morali zaradi zastarelosti ali obrablenosti odstraniti iz prometa.

Niti antilop ne smejo več loviti bušmani

General Smuts, ki je finančni minister južnoafriške Unije, je morda po pravici imenoval afriško pleme bušmanov »živeče fosilije«, ko se jih je spomnil v svojem govoru v parlamentu. Opozoril je tudi na veliko revščino, v kateri živi to afriško pleme posebno v zadnjih desetletjih. To pleme je sedaj skoraj že čisto izumrlo, čeprav je bilo pred 2500 leti razširjeno še povsod po Afriki in deloma tudi v južni Evropi.

Domovina tega plemena je puščava Kalahari.

To primitivno ljudstvo je prisiljeno hoditi na lov z lokom in puščico na divjačino, da si tako prekrbi vsaj najpotrebnejše hrane za življenje. Ker pa sedaj spada Kalahari za pokrajino, kjer uživajo antilope posebno zaščito in je torej tudi prepovedan lov nanje, so bušmani postali pravi reveži. Obsojeni so tako rekoč na smrt od lakote. Za vsakogar, ki se ne bi držal predpisov in bi kljub prepovedi lovil v tem ozemlju antilope, je dolečena zelo stroga kazen. Predstavniki bušmanov so se že pogostokrat obrnili na merodajna mesta, da bi smeli spet loviti po mili volji divjačino po puščavi Kalahari, toda dosedaj še niso imeli pravega uspeha. Ravno ta prepovedana lovišča so bila zadnje čase v južnoafriškem parlamentu predmet živahne razprave. Za bušmane se je z vso verno zavzel tudi senator Boydell. Te ljudi je v svojem govoru imenoval brezdomce. Poudaril je tudi, da bi bil to zločin, če bi pustili to ubogo pleme od lakote izumreti.

Bušmani pa se tudi sami precej potegujejo za svoje pravice, ker so se sedaj že prepričali, da je to nujno potrebno. V južnoafriškem mestu Kapstadtu so pred kratkim uprizorili večje demonstracije, s katerimi so hoteli opozoriti vlado na žalostne razmere, v katerih žive, in jo pripraviti do tega, da bi jim spet dovolila lov po puščavi Kalahari. Očividci pravijo, da so pri teh demonstracijah bušmani napravili na gledalce globok vtis. Bil je to za meščane prizor, kakršnega niso bili vajeni. Pa tudi bušmani, ki so prišli demonstrirati v Kapstadt, se niso nikakor mogli načuditi najmodernejši ureditvi lepega mesta. Naravnost prevzel pa jih je pogled na morje, ki ga dotedaj še niso nikdar videli. Nekaj mož se je ob tej priliki tudi oglasilo pri ministru, ki upravlja posle, ki se tičejo afriških domačinov, in so dosegli, da je izpustil nekega njihovega tovariša, ki je bil zaprt zaradi tega, ker je kljub prepovedi lovil v Kalahari antilope. Druga dva zasukarja še niso dosegli.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Sobota, 10. julija: 12.00 Plošče vesele se bodo vrtele, druga za drugo bodo hitele — 12.45 Vreme, poročila — 13.00 Čas, spored, obvestila — 13.15 Plošče vesele se bodo vrtele, druga za drugo bodo hitele — 14.00 Vreme — 18.00 Vsaki sekundi »Mladost« — 18.40 Pogovori s poslušalci — 19.00 Čas, vreme, poročila, spored, obvestila — 19.30 Nac, ura: Naša dramska literatura v zagrebškem gledališču v l. 1936/37 (K. Mesarič) Zagreb — 19.50 Pregled sporeda — 20.00 O zunanjih politiki (g. dr. Alojzij Kuhar) — 20.30 Prenos simfoničnega koncerta iz Dobrne — 22.00 Čas, vreme, poročila, spored — 22.15 Pisan drobci, pa kar vse navzkriž (plošče) — Konec ob 23. uri.

Drugi programi

Sobota, 10. julija: Beograd: 19.50 Narodne pesmi — 21.30 Orkestralni koncert — Zagreb: 20 Plošče — 21. Verdijeva opera »Moč usode« (prenos iz Cremona) — Dunaj: 20 Revija — 21.45 Nove danske pesmi — 22.20 Stramel — Budimpešta: — 20 Pester večer — 21.50 Vojaška godba — 23.10 Ciganska glasba — Trst-Milan: 17.15 Plošče — 21. Verdijeva melodrama »La Ferra del destino« — Rim-Bari: 21. Igra — 22.15 Orkestralni koncert — Praga: 19.35 Igra — 21.25 Pester program — 22.35 Plesna glasba — Varšava: 21.05 Operetna glasba Berlin: 20.10 Vojaška godba in zbor — Bratislava-Lipsko: 20.10 Plesna glasba — Köln: 20.10 Slageri — Frankfurt: 20.10 Glasbeno polovanje po Italiji — Bern-Münster: 20.05 Igra — 21.10 Koncert mestne godbe — 21.35 Hofballetnih sledovih — 22.05 Stare zborne pesmi — 22.25 Plesna glasba v stari obliki.

Sin nekega ameriškega bogataša se je takole prepeljal preko Tihega oceana domov v Ameriko. Ta priprava, v kateri leži, so tako imenovana »železna pljuča«, ki služijo za umetno dihanje.

LJUBEZEN, KI UBIJA

Poslušal sem mater z rastočo pozornostjo. Prvič v življenju sem se jaz, ki nisem imel istih misli o očimovi občutljivosti kakor ona, začudil nad tem nerazumljivim vplivom, ki ga je imel do njega ta brat brez časti.

Izpraševal sem se, kako se je mogel gospod Termond, ki sem ga poznal, da je odločen in nasilen, upogniti pred tako grožnjo, ko je bil vendar lahko prepričan, da bodo ljudje to stvar gledali s prave strani. Potem sem si to slabost razlagal s tem, da je navezan na brata s spomini iz otroških let, da je morda kaj takega obljubil starešem na smrtni postelji. A v tistem stanju, v katerem sem bil zaradi dolgotrajnih sumničenj, ni bilo mogoče, da se ne bi rodila v meni še kaka druga misel.

In ta misel je rasla, rasla in dobivala vedno bolj jasno obliko. Iz oči mi je najbrž moralo sijati nenadno razburjenje, ki ga je rodila ta misel, zakaj mati je nehala s pri-povedovanjem in mi dejala:

»Ali ti je slabo, André?«

»Ne!« sem imel še moč, da sem ji odgovoril, »zadelo me je samo to, da sem te videl, kako si jokala. Pa saj bo prešlo.«

Verjela mi je. Mislija je, da sem ves iz

sebo samo zaradi njene žalosti. Nežno me je objela in prosil sem jo, naj pripoveduje dalje.

Povedala mi je torej, da je prejšnji teden nekdo vprašal po očetu. Dejal je, da prihaja po naročilu nekega njunega prijatelja iz Londona. Odvedli so ga v stanovanje in prav v ta salon. Takoj, ko je oči opazil tega človeka, je po njegovem razburjenju uganila, da to ne more biti nihče drugi kakor Edvard Termond.

Brata sta se zaprla v pisarno. Ona je ostala v salonu, napol mrtva od strahu. Zdaj pa zdaj je slišala iz pisarne razburjene glasove, a ni mogla razumeti besedi. Brat je končno odšel skozi salon in jo pogledal s takimi očmi, da je skoraj zledenela od strahu.

»In še prav tisti večer,« je nadaljevala, »je Jacques moral posteljo... Ali zdaj razumeš moj obup. Saj ne gre za naše ime. Kaj me to briga!... Vedno mu govorim: kaj nama je na tem. Ali naju more to blato doseči?... Ampak njegovo zdravje!... Zdravnik pravi, da je vsako močno razburjenje zanj strup... Oh,« je zavpila, »ubil me bo!«

Ta krik, ki me je spet spomnil, kako globoko ljubezen goji do očima, ta krik sem moral slišati to minuto in v teh mislih, ki sem jih mislil.

»Ali si ga videla,« sem jo vprašal, ne da bi kaj pomislil na svoje besede.

»Če ti pa pravim, da je šel tu mimo

mene,« in pokazala je s prstom na preprogo. Na obrazu se ji je bral strah.

»Pa si prepričana, da je bil to njegov obraz?«

»Jacques mi je zvečer povedal,« je odvrnila, »a ni bilo tega niti treba. Spoznala bi ga bila po očeh... Kako je to čudno! Dva tako različna brata! Jacques tako nežen, tako prijazen, tako odlična duša. Oni pa tako velik, taka orjaška, prostaška postava, naveden, zaničevanja vreden zločinec... Pogled imata pa isti.«

»In pod kakšnim imenom je v Parizu?«

»Ne vem,« je odgovorila, »ne upam si o njem govoriti. Če bi Jacques vedel, da sem ti povedala!... Če bi vedel, on, ki ima take visoke pojme o časti!... A kaj, saj bi ti to tako in tako nekdo izvedel... In sploh,« je nadaljevala, »bi ti bila že zdavnaj povedala to žalostno skrivnost, če bi si bila upala. Ti si možki in te ne zadržujejo taki neumni pomisleki zaradi bratovske ljubezni. Svetuj mi, Andre, kaj naj storim?«

»Ne razumem te,« sem odgovoril.

»Da,« je začela znova, »treba je najti sredstvo, da opozorimo policijo in ga damo zapreti, ne da bi o tem pisali v časnikih ali da bi sploh kje govorili... Jacques bi tega ne maral, ker je to njegov brat... A če bi stvar začela midva s svoje strani?... Slišala sem, da si pripovedoval, kako si obiskal gospoda Masollea, ki ga poznamo že od prej...«

Če bi šla k njemu in ga vprašala za svet? Ah,« je zavpila, »hočem, da moj mož živi, ker ga preveč ljubim!«

Zakaj se je v meni začel zbirati strah ob misli, da bi res mogla uresničiti ta svoj načrt in se obrniti na starega preiskovalnega sodnika. Bati sem se začel jaz sam, ki si od tetine smrti nisem upal prestopiti njegovega praga iz strahu, da ne bi morda uganil mojih sumničenj. Česa sem se neki bal, da sem jo s tako nežnostjo prosil pri ljubezni, ki jo je gojila do moža, naj tega nikar ne stori.

»Tega ne smeš,« sem jo prepričeval, nimaš pravice! On ti ne bo nikdar odpustil in prav bo imel... To bi se reklo, da si ga izdala.«

»Izdajstvo?...« je odgovorila. »To bi bila zanj rešitev!«

»In če bi mu bratov zapor prinesel nov napad? Če boš videla, da je bolan, da je še bolj bolan zaradi tega, kar si mu storila ti?...«

Našel sem edini dokaz, ki bi jo mogel prepričati. Čudno naključje! Miril sem jo, prepričeval, naj ničesar ne začneja, jaz, ki se je v meni takoj porodila strašna misel, da je bil človek, ki je izvršil zločin, ki je bil poslušno orodje v očimovih rokah, da ta človek ni bil nihče drugi, kakor ta propadli brat in da sta Edvard Termond in Rochadale ena in ista oseba...